

MAJTHÉNYI LÁSZLÓ

Emlékek Pete Gyurkáról

Szinte mindenki így hívta. Huszonegykét éves lehettem, amikor először találkoztam vele a Forgó közben működő Életünk szerkesztőségében. Pete György, Gyurác Ferenc, Ambrus Lajos – a nyolcvanas évek második felének legendás szerkesztő triumvirátusa, és az elmaradhatatlan szerkesztőségi titkárnő, Editke.

A Németh László Szakkollégiumban Ambrus Lajos vitt egy Hamvas szemináriumot, így kerültem a szerkesztőkkel kapcsolatba. Pete a hetvenes évek végén érkezett a lap élére Budapestről Szombathelyre, és vidéki periodikából országos hírű lapot hoztak össze, fókuszban a nyugati magyar irodalommal. Az ő közvetítésükkel érkeztek Svájcból a SMIKK kiadványai. Hamvas kéziratai A/4-es, indigóval sokszorosított gépiratban, bekötött „selyempapíron” terjedtek a nyolcvanas évek közepén.

*

Az egyik első emlékem róla a szerkesztőségben: nyikorgó parketta, elnyűtt szőnyegek és két vendég: Dala József Celldömölkéről/Ság hegyről és Vajda Lajos Borgátáról/Kis-Somlyórról, kezükben egy befont (de lehet hogy kettő...) demizsonnal. Véget nem érni akaró baráti beszélgetés Weöres Sándorról, Berzsenyiről. Aztán az elmaradhatatlan ebéd a VAOSZ-ban, majd folytatás a szerkesztőség familiáris, áporodott, de pezsgő szellemű szobájában.

*

Gyurka imádta Grúziát és a grúzokat, volt egy Tbilisziben kiadott testvér folyóiratuk, a Mnatobi. A nyolcvanas évek végén a szerkesztőség kiadott egy grúz költői változatást, RTVELI – a georgiai irodalom antológiája címmel. Manana Szaledzének volt óriási szerepe ebben a kapcsolatépítésben. Egy alkalommal, amikor Szombathelyen járt, vendégségben voltunk többek között Ambrus Lajossal Gyurkáéknál. Téjfölös-szájuként hallgattam a történeteket a grúz szokásokról. Jó házigazdaként Gyurka volt a szertartásmester, a tamada, aki engedélyt adott a szólásra, és megbüntette azt, aki a pohárköszöntők után nem itta ki rendesen a kecskeszarvból a bort...

*

A nyolcvanas évek végén egy alkalommal Bécs belvárosában jártunk Monoszlói Dezsőéknél. Gyurka külsőre kicsit hasonlított is Monoszlóyra, na nem annyira, mint a szintén az Életünk által kiadott Határ Győzőre. Monoszlói szép mély hangon, már-már dalolva beszélt, érzni lehetett rajta, ahogy a saját mondandóját élvezzi. Épp valami rádiójátékon dolgozott az Osztrák Rádióknak. Igazából már arra sem emlékszem, hogy volt-e valami konkrét célja a látogatásunknak. A nagy öregek megittak néhány fröccsöt Dezső bácsi feleségének nem enyhén korholó tekintete alatt, aztán eljöttünk, mint aki jól végezte dolgát. Egyetlen dolog hagyott mély nyomot bennem: Monoszlói képernyős szövegszerkesztő gépe, amit életemben először láttam és ahogy füstölgő cigarettával a kezében, erősen gesztikulálva elmesélte, hogy ebbe a masinába diktálja műveit a feleségének.

*

Nyolcvankilenc őszén jelent meg a Szombathelyi Ellenzéki Kerekasztal (MDF–SzDSz–Fidesz) közös kétheti lapja, a Magyar Nyugat. A Fő téri szerkesztőség raktárnak használt kis szobáját kaptuk meg, itt szerkesztettük a lapot. Az oldalak elektronikus előállítás – ami nagy szó volt akkor – a SZÜV-ben történt, oda hordtam ki a cikkeket, és nem ritkán a szerzőket is. Két olyan állandó szerzőnk volt, akik soha nem adták le időben a kézírataikat: Láng Gusztáv és Pete György. Gyurkát nem egy alkalommal vittem ki taxival a SZÜV-be, ahol az egyik szedőnek, Berkes Kálmánnak élesben diktálta be a cikkét. Közben jókat húztak a doppingszernek előkészített barackpálinkás üvegből. Ha Gyurka estére végzett, már csak Guszti bátyámból kellett kiperéselni a szöveget. Hozzá hajnali ötkor csöngettem be a lakótelepi lakásuk ajtaján, általában fekete klottgatyában, fehér atlétában, felhúzott szemöldökkel fogadott. Tudta miért jöttem, én meg tudtam, hogy még nincsen kész. Általában reggel 7-8 óra között már vihettem is el tőle a friss kéziratot.

*

Amikor kitört a romániai forradalom 1989 decemberében, gyűjtést indított a Szombathelyi Ellenzéki Kerekasztal és a Magyar Nyugat szerkesztősége. Megható volt átélni, hogy napokon keresztül özönlöttek az emberek, hozták a lisztet, cukrot, száraztésztát. Emlékszem egy aranyos, kedves idős nénire, aki könnyező szemmel hozott egy üveggel a saját baracklekvárjából. De összefogtak a megye cégei, a kenyérgyár, tejüzem, húsipar, a szombathelyi laktanya parancsnoka (ha jól emlékszem: Német ezredes?) pedig katonai teherautót adott. Szenteste előtti napon indult a konvojunk, élén egy mikrobusz haladt, heten-nyolcan ültünk benne és kísértük a szállítmányt. Akikre emlékszem, Pete Gyurka, Hende Csaba, Ádám Károly és Ambrus Lajos. A határra szerettük volna vinni az adományt, sőt, én azt szerettem volna, hogy vigyük át a határon és juttassuk Romániában célba, de épp előző nap lőtték le helikopterről a budapesti taxist. Mindenesetre taknyosként sikerült kierőszakolnom egy szavazást arról éjszaka a kocsiban, hogy átvigyük-e a szállítmányt, de minden idősebb útítársam bölcsőbb is volt nálam, egyhangúlag leszavaztak. Aztán mikor Gyulára értünk, a rendőrök a gyulai kórház udvarára irányítottak bennünket, amikor behajtottunk az ór odalépett hozzánk, és kérte, hogy Majthényi úr fáradjon be a portára, mert telefonon keresik. A szombathelyi laktanya parancsnoka volt, aki csendben, higgadtan arra kért – ismervé azt, ahogy fogalmazott, hogy milyen forrófejű vagyok –, hogy ne vigyem át Románia területére a magyar katonai járműveket, hanem a határon rakodjunk át...

*

Kárpátaljára tartottunk 1990. áprilisának végén Pete Gyurival és Gyurácz Ferencsel, Jánosik Gábor volt a sofőrünk. Magyar nyelvű irodalmat és az Életünk számaint vittük magunkkal a 3-4 napos túrára. Gyurka mondta, pénzt ne hozunk magunkkal, korábbi – főleg georgiai útjaiból fakadóan – egy vagyonnak számító rubelkötég volt nála – csak nem nagyon lehetett elkölteni.

Ungváron éppen alakult meg a KMKSZ, nagy volt a forgalom a városban, ott volt Für Lajos bátyánk és még sokan mások. A Za Kárpácija Hotelben vertünk

tanyát, megnéztük – kívülről, mert zárva volt – az Antikommunista Múzeummá „átalakított” egykori katolikus templomot, a várat, amely akkoriban emlékezetem szerint női börtönként funkcionált. Gyurka nem először járt a szovjet birodalomban, és meglepve tapasztalta, hogy a megszokotthoz képest mennyi mindent lehet kapni, a boltokban volt élelmiszer, a cukrászdában krémes, csak egy dologhoz nem lehetett a boltokban hozzájutni a gorbacsovi alkoholtilalom miatt: szeszes italhoz. Az éttermekben volt bor, sör meg vodka is, de oda meg szinte lehetetlen volt bejutni... Beregszászon szerettünk volna ebédelni, az egykori tisztai kaszinó épületében működött a Zlatnaja Fazan nevű étterem, de mivel május elseje volt, a parkoló tömve volt a Szovtransztvo buszaival, az étterem meg moszkvai turistákkal. Egy ajtónállón fennakadtunk, mikor szerettünk volna asztalhoz és némi harapnivalóhoz jutni, sajnálattal közölte, hogy teltház van, egész napra lefoglalták a turistáknak az éttermet. Én meglepve mondtam neki, hogy furcsának tartom, hogy az új kijevi magyar konzult – és gyorsan, de jelentőségtelesen az öltönyös, nyakkendő, tekintélyes harcsabajszos Gyurkára mutattam – nem engedik be a kíséretével. Gyurka és Gyurác Feri köpninyelni sem tudtak meglepetésükben, de a tekintélyelv hatott, és gyorsan asztalhoz jutottunk a zsúfolt étteremben. Gyurka hamiskás mosollyal, a rá annyira jellemző „he” kiáltással nyugtázta: Na, öcsém ezt jól csináltad! Került az asztalra disznótoros zónaétel, meg ungvári sült kolbászkák literes kárpáti rizling kíséretében.

*

Nem így volt! – kiáltana fel Gyurka, ha még élne és olvasná a fent leírtakat.

A politika sodrásában (1989)